

103. ▸ ABA-NOVÁK VILMOS (1894-1941)

Cirkuszi jelenet (Kártyázó komédiások), 1931

Tempera, falemez, 54x65,5 cm
Jelezve balra lent: Aba-Novák

Kezdő ár: 10 000 000 Ft / 32 258 EUR
Becsérték: 18 000 000 – 22 000 000 Ft
Estimated value: 58 065 – 70 968 EUR

PROVENIENCIA:

▸ Hajdú Dezső (Budapest) gyűjteményéből

KIÁLLÍTVA:

▸ L'Art hongrois Moderne,
Kunsthalle, Bern, 1944. január 22. – február 20. katalógus: 4. (Scène de cirque címen)

REPRODUKÁLVA:

▸ Vécsey Leó: Cirkusz. Magyar Ünnepe, 1944. szeptember 22 - 29. o.n.

1. Aba-Novák Vilmos (jobb szélén)
festő barátaival a Tisza-parton, 1930-as évek

v. Ünnep, 1/8, 1944. 09. 22-29.

esetre, csillogó-mulatságos, színes, vidám kosztümjében éli a hétköznapi magánéletét a is „öltözékben” vagy a díszte. Óvatosan, csipekedve táplálmennyire az állandó edzés: ha ital szerepel, az legtöbb tejtermék, hiszen minden és reflektorfényben sugárzó, valófriss izgalommal teli felléi kényűr – szolgálatban áll;

nny és kacagás,

vedély egyesegyedül az előés fátott napsugarában éled ez a varázslat, mint a szereösszpontosított minden szépekészlet, különleges felkészültség, mint az élet ritka, ihlepillanatában általában. A manérsége a hegedűkérőhöz hasonlósága és minden lelki behatás visszapengő ezekben a sugárpercekben, míg az előadások a magánéletben szinte csak élelik, szíve alig dobban, érik, idegei gyűjtik az erőt, általában beszél, él és mozog;

s ámulás,

a cirkuszhoz tartozik, színes a látványosságra szomjas, gékony örökgyermeki emberül csak valóságos, égő életre. fantáziatermő őstalaja a terleteknek a vándorcirkusz kordéasága a zenebohócok csillogó clownok örökemberi szomatrikós lányok selymesen líval, a sötétarcú inas-csompei, halk komorságával... A rcenszes” ősi követelése pedig a mozgalmas, viharos, vérn lámad fel a lömegben. És

itt válik lírai jelképpé a cirkuszlátványosság, itt érvényesül az áldott, szongító narkózis háts vágya a legmaradéktalanabbul:

káprázat, képzelet:

a való életől elszakadás szomjas, követelő kívánsága jelenkorunk égő jellegzetessége e cirkusztalan, szürke világban. S a mosoly és székeség, a gracióz, hódoló meghajlás, a karusszelek ritmikus, széleshangolós, impozáns pompája és a színes sugárkévekben fürdő porondbalett vérforraló, színesen viharzó forgataga, a légtörndszok, a trapéz művészeinek lélekzetdőlítő lendülése és vérfagyasztó hátulugrása, a búvészek villámgyors kóklerekedése, a hajbókoló oroszlánok, mulatságos kutyák, táncostábu elefántok, dühös majmok és okos madarak állatidomítási csodái, a bohócok csellőse-botlása, amiben te, én, mindenki és mindannyian suta, groteszk és mulatságos, de emberi mosdulat benne van, az erő és izom valószínűsítő és határtalan nekifeszülése, a zenebohócok hangszerebravúrjai nyomán felszanduló kóssa, szépséges melódiák, egy sárud:

Cirkusz! – Az életed!

Szemfényvesztés, illúzió, képzelt szenvedély és megelégedő öröm, sírás és nevetés, káprázatos látomás és dermedt, néma gyönyörködés, a szemétdomb fénylő pompája és a pocsolya szívárványló ragyogása, felrévedő tegnapok illata és évezredes, előrevetülő jövőendő sápadt suhanása, csodálatos kóklerekedés és minden fantáziát túl szárnyaló, kézzelfogható valóság, kába káprázat, könnyből és kacagásból szőtt, frissen égő pillanat, amelyek mindegyike elhalványítja és felfalja az előző másodpercek vagy évtizedek emlékét, kihűlt láz, elfakult élmény, könnyű fintor és hajbókoló meghajlás; cirkuszi káprázatos maga a desztillált élet!” – írta Vécsey Leó

Vécsey Leó

Aba-Novák Vilmos Cirkuszképe

„Cirkusz! – Az életed! Szemfényvesztés, illúzió, képzelt szenvedély és megelégedő öröm, sírás és nevetés, káprázatos látomás és dermedt, néma gyönyörködés, a szemétdomb fénylő pompája és a pocsolya szívárványló ragyogása, felrévedő tegnapok illata és évezredes, előrevetülő jövőendő sápadt suhanása, csodálatos kóklerekedés és minden fantáziát túl szárnyaló, kézzelfogható valóság, kába káprázat, könnyből és kacagásból szőtt, frissen égő pillanat, amelyek mindegyike elhalványítja és felfalja az előző másodpercek vagy évtizedek emlékét, kihűlt láz, elfakult élmény, könnyű fintor és hajbókoló meghajlás; cirkuszi káprázat, maga a desztillált élet!” – írta Vécsey Leó a második világháború hatodik évében. A cirkuszról, mint különleges narkotikumról szóló cikkéhez, Aba-Novák azonos témájú képeiből közölt egy kisebb válogatást. Ezek között szerepelt fekete-fehérben, a most aukcióra kerülő temperakép is.

A képet hordozó falemez hátoldalán megmaradt cédulák alapján, szerencsés módon rekonstruálható a mű kivételesen eseménydús története. A korszak kiváló tudósa, Ybl Ervin művészettörténész, 1944-ben a modern magyar festészet lenyűgözően gazdag válogatását mutatta be a világháborúban semleges Svájcban. A berni Műcsarnokban 79 magyar művész 305 festményét és 68 plasztikai művét állították ki, jelentős és rendkívül pozitív sajtóvisszhang kíséretében. Az ekkor már három éve elhunyt Aba-Novák művészetét, tizenegy kimagasló minőségű festmény képviselte. A művek hátoldaláról kiderül, hogy azokat a budapesti Szépművészeti Múzeumban gyűjtötték össze, adataikat pedig az úgynevezett Kiállítási törzskönyvi lapon rögzítették. Eszerint a most aukcióra kerülő festményt Bohócok cirkusz előtt címen vették át egykori tulajdonosától, Hajdú Dezső budapesti lakostól. A művet és társait Eisler Aladár műtárgyszállításra szakosodott cége utaztatta. Svájcba történt megérkezését követően, a berni kiállítóhely pedig az azonosításhoz szükséges számmal és pecséttel látta el a Magyarországról érkezett alkotást. A berni kiállítás katalógusában a Scène de cirque (Cirkuszi jelenet) címet kapta, de ez nem jelenti azt, hogy egyben ez lett volna az eredeti, a művész általi elnevezése is a képnek.

A vándorcirkuszosok élete, talmi ragyogása és a színpalok mögötti valósága, bár szórványosan már korábban is fel-felbukkanó témája volt, de csak az 1930-as évek elejétől vált uralkodóvá Aba-Novák életművében. 1931 februárjában, Pátzay Pállal közös Ernst Múzeumbeli kiállításán, többek között 10-12 kisebb-nagyobb, cirkusz-témájú kompozíciója fogadta a közönséget. Az ezek között előforduló, egykori Menázi és Előadás előtt címek mind olyan képeket jelentenek, melyeken nem a cirkuszvilág ünnepien csillogó álcája, hanem a színpalok mögötti hétköznapi valósága ihlette meg a művészt. Az itáliai tájak és a magyar vidéki élet mellett, tehát a cirkusz groteszk világa lett a harmadik nagy téma Aba-Novák 1930-as évekbeli festészetében. „Aba-Novák itt éli ki összetett művészegyéniségének tréfás, karikatúrás oldalát. Grimasztvágó, vigyorgó pófák színes maskarában, keszeg mozdulatokkal, lomha végtaggokkal a cirkusz porondján, vagy a mutatónyosbódé pódiumán!” – írta Ybl Ervin 1931-ben. „Az sem véletlen, ha Aba-Novák, az emberhez közeledve, ma legszívesebben a cirkusz népének világát festi. Hiszen ez áll legtávolabb a hétköznapiaságtól, itt öltözködnek az emberek a legkülönösebb ruhákba, itt esetlenkednek a leggroteszkebb bohócok, itt a legtarkábbak a színek, ez a világ a legszesélyesebb, itt a leg-hetykébb a földiséggel űzött játék ... S amidőn ez a cirkuszi társaság napközben kiül furcsán összevissza kocsiábrák köré, eszik, iszik, dohányoz, vagy apró tréfáit gyakorolja, akkor is még mennyire más ez, mint a banális polgári élet: megelevenedett mesevilág, tiltakozás a hétköznapi realitása ellen.” (Farkas 1931, 61-62.)

2 | 3 | 4

2. Jelen festmény reprodukciója a Magyar Ünnep című folyóiratban
3. A Czája-cirkusz 1930-ban
4. Aba-Novák Vilmos: Vándorcirkusz, 1930 magántulajdon

Rum Attila